

lečnostech. Stal se například řádným členem právníckého odboru Učené společnosti Šafaříkovy a dopisujícím členem ústavu Instituto di studi Legislativi v Římě.

V roce 1927 přijal nabídku brněnské právnícké fakulty a stal se jejím řádným profesorem. Stálým členstvím v pedagogickém sboru Právnícké fakulty Masarykovy univerzity však jeho pedagogické působení zde nezačalo. Jeho počátky je třeba datovat už do školního roku 1921/22, kdy pravidelně do Brna dojížděl, nejprve na přednášky a semináře z římského práva a od školního roku 1922/23 i na doplňující přednášky z papyrologie.

Prof. Vázný se do dějin brněnské právnícké fakulty zapsal i jako akademický funkcionář. Ve školním roce 1932/33 byl děkanem fakulty. Z titulu této funkce byl v témže školním roce členem senátu Masarykovy univerzity a v tomto orgánu setrval i v následujícím školním roce 1933/34 jako proděkan.

Prof. Jan Vázný byl nejen významným pedagogem, ale i výraznou vědeckou autoritou, což se odrazilo v jeho rozsáhlém vědeckém díle, které po sobě zanechal. Jeho vědecká práce byla ovlivněna za univerzitních studií prof. Heyrovským, v době studijního pobytu v Římě pak prof. Pietrem Bonfantem. Tehdejší zájem Bonfantovy školy, o němž referoval prof. Vázný ve svých prvních literárních pracích, jej přivedl ke studiu otázek římského obligačního práva, jemuž pak věnoval největší část svého badatelského úsilí. Byly to například práce Nejnovější věda italská o definicích římských obligací nebo Nové teorie italské o vzniku římské obligace. Počáteční vliv Bonfantovy školy byl u něho brzy vyvážen syntetickými snahami směru Riccobonova. To je patrné též z jeho další literární činnosti.

Oceněním zásluh prof. Vázného na poli vědy byla nepochybně jeho volba za člena Československé národní rady badatelské v Praze dne 5. dubna 1937, v roce 1939 se stal rovněž náměstkem starosty Právnícké jednoty moravské.

V období jeho největší vědecké aktivity jej však zastihla okupace a poté uzavření českých vysokých škol. I když byl hluboce zdrcen, ani v této době neprestal vědecky pracovat. Aktivně se zapojil i do odboje a stal se členem odbojové skupiny ÚVOD a celou svou energii věnoval boji proti okupantům. Dne 23. prosin-

ce 1941, tedy v období tzv. první heydrichiády, byl s celou skupinou brněnských vysokoškolských profesorů zatčen. Dne 4. února 1942 byl s ostatními převezen do Mauthausenu, kde téhož roku zemřel.

V prof. Janu Vázném ztratila právněhistorická věda romanistu evropského formátu, širokého rozhledu, jeho badatelská činnost byla již řadu let oceněna nejen doma, ale i v zahraničí, zejména v Itálii. Jeho dílo dodnes vzbuzuje obdiv a je inspirací pro dnešní romanisty.

K. SCHELLE

Ke 110. výročí narození muzikologa a hudebního skladatele doc. PhDr. Jiřího Svobody

Protože harddisk lidské paměti není s to uchovat obraz všech našich souputníků, předchůdců, učitelů a přátel, a krom toho nám jej nevybaví v jasných, zřetelných konturách, písme (občas) o těch, s nimiž nás svedla náhoda, společné zájmy nebo profesní příbuznost a náklonnost, vzpomínkové medailony. Provozkují-li podkoří svého cerebra, činím tak s vědomím, že cítit své učitele a projevit jim svoji vděčnost bychom měli alespoň tím, že připomeneme (naskytne-li se vhodná příležitost) jejich vědecký či umělecký přínos oboru a univerzitě, která nás spoluutvářela.

Jiří Svoboda se narodil 23. prosince 1897 v Třebíči v rodině lékaře. V letech 1908-15 studoval na gymnáziu v Třebíči, souběžně se učil hrát na housle a klavír. Jako hudební skladatel vyšel z díla Josefa Bohuslava Foerstra (*1859) a Karla Boleslava Jiráka (*1891). Foerstrovyj žákem byl v letech 1916-18 (v době vojenské služby ve Vídni), ve studiu kompozice pak pokračoval až během let 1919-22. Jako posluchač abiturientského kurzu při obchodní akademii v Brně (1918/19) studoval u Karla Boleslava Jiráka. Neuzavíral se však ani různým dobovým vlivům, o čemž svědčí studium (1932 a 1933) u skladatele Aloise Háby (*1893), tvůrce čtvrttónového hudebního systému, i některé skladby, zvl. estrádní písně, v nichž jako jeden z prvních reagoval na sou-

dobé společenské potřeby. V letech 1919-24 studoval na Karlově univerzitě v Praze hudební vědu u Zdeňka Nejedlého (*1878) a estetiku u skladatele a estetiky Otakara Zicha (*1879), hru na klavír u skladatele a klavíristy Václava Štěpána (*1889). Doktorát filozofie získal v roce 1926 na základě disertace *Pisňová tvorba J. B. Foerstra – rozbor podstaty romantické písně*. V Praze složil státní zkoušky ze sborového zpěvu a klavíru (v roce 1929) a z houslí (1932), v Brně v roce 1934 též z varhan.

Po ukončení vysokoškolských studií byl v letech 1924-25 korepeditorem Státního divadla v Brně, v letech 1926-28 hrál jako kavárenský pianista v Jičíně. Vyučoval na středních školách v Praze a okolí (1919-33), na učitelských ústavěch v Modre (1933-36), ve Valašském Meziříčí (1936/37), v Praze (1937-39, 1942/43), v Litomyšli (1939-42) a v Brně (1943-46). Od roku 1946 působil na *Pedagogické fakultě Masarykovy univerzity* (později Vyšší pedagogické škole) zprvu jako lektor, v letech 1948-54 ve funkci odborného asistenta a následně až do roku 1957, kdy odešel do důchodu, jako docent. Na katedře hudební výchovy přednášel dějiny hudby, vedl semináře v dirigování a řízení sboru a vyučoval hře na klavír. Jako vysokoškolský učitel se vyznačoval mimořádnou pracovitostí a náročností.

V Brně založil a řídil *Dělnický pěvecký sbor Vladimíra Helferta* (1946-48) a referoval ve *Svobodných novinách* (1949). Články a statě uveřejňoval zvláště v časopisech *Hudba a škola*, *Tam-tam*, *Blok* a *Hudební rozhledy*. V povědomí širší kulturní veřejnosti je znám jako celoživotní přítel Vítězslava Nezvala a autor vzpomínkové knihy *Přítel Vítězslav Nezval*. Z jeho pozůstalosti bylo pro *Památník národního písemnictví* v Praze získáno 24 básnickových rukopisů. Zemřel v Brně 22. května 1970.

Z vděčnosti za pomoc při odhalování neznámých a tajemných zákoutí hudebního umění uvádím z tvůrčí dílny Jiřího Svobody alespoň ve výběru několik jeho skladeb a hudebně teoretických děl. V rozporu se všeobecně projevovaným nezájmem a neochotou ohlížet se za sebe a reflektovat minulé – živě sdílenou tendencí větší částí mladé generace současné akademické obce – domnívám se, že připomínat své učitele bychom měli nejen proto, že

nám pomáhali v době naší nezralosti prodrát se džunglí nepoznaného, ale především z vědomí naší povinnosti splácet věřitelům (pokud můžeme) své dluhy. A já tak činím s pokorou a díky za to, že je mohu alespoň zčásti vyrovnat.

Svobodovo skladatelské dílo vykazuje znaky zralého a přesvědčivého projevu.

A) Klavírní skladby

1. *Suita*, op. 17 (1937)
2. *Kolotoč*, op. 16 (1938)
3. *Březnová sonáta*, op. 19 (1939)
4. *Tři lyrické skladby*, op. 20 (1939)
5. *Preludia 1941*, op. 22 (1941)

B) Komorní hudba

1. *Suita* pro housle, violu a violoncello, op. 11 (1933)
2. *Divertimento semplice* pro dechový kvintet, op. 23 (1942)
3. *Impromptu* pro violoncello a klavír, op. 24 (1942)
4. *Capriccio* pro housle a klavír, op. 28 (1946)

C) Orchestrální skladby

1. *Depeše na kolečkách*, činoherní hudba k vaudevillu V. Nezvala, op. 5 (1928)
2. *Poklad*, symfonická báseň, op. 25, na námět stejnojmenné balady K. J. Erbena (1944)
3. *Symfonie*, op. 36 (1951)

D) Vokální skladby

1. *Na dole v ouvale*, pro mužský sbor (1915)
2. *Čtyři zpěvy*, písňový cyklus na slova Vítězslava Nezvala, op. 7 (1932)
3. *Šest sborečků*, op. 8 (1935)
4. *Vojáci*, čtyři mužské sbory, op. 9 (1935)
5. *Bílý kůň*, dva mužské sbory, op. 15 (1936)
6. *Pozdrav T. G. M.*, smíšený sbor na slova Karla Tomana; *Pieseň o Štefánikovi*, miešany sbor na slova M. Jevjaku, op. 14. Praha: Fr. A. Urbánek, 1937
7. *Hymnus práce* pro ženský sbor s dechovými nástroji, op. 18 (1938)
8. *Manon*, písňový cyklus na slova Vítězslava Nezvala, op. 21 (1940)
9. *Dva ženské sbory*, op. 27 (1944)

10. *Rodné zemi*, dva mužské sbory, op. 29 (1944)
11. *Pozdrav zemi*. Z Máje K. H. Máchy. Op. 29a. Brno: Akademické pěvecké sdružení Moravan, 1946
12. *Zpěv rodné zemi*. Hymnus pro mužský sbor na báseň Josefa Hory. Op. 29b. Brno: Akademické pěvecké sdružení Moravan, 1946
13. *Internacionála – Píseň práce*. Pro jednohlas a pro smíšený sbor upravil J. S. Brno: nakladatelství Rovnost, 1947
14. *Šest sborečků na texty lidové poezie a F. L. Čelakovského* pro dětský (ženský) sbor. Op. 8. Praha: Hudební matice Umělecké besedy, 1949
15. *K výročí Mnichova*. mužský sbor s orchestrem na slova S. K. Neumanna, op. 31 (1949)
16. *Píseň práce. Internacionála. Rudý prapor*, pro zpěv a klavír. Upravil J. S. Brno: Rovnost, 1949
17. *Dvě lidové písně taneční*, op. 33 (1950)
18. *Bojka*. písňový cyklus pro baryton, smíšený sbor a klavír (nebo estrádní orchestr) na slova Mil. Jariše, op. 26a (1950)
19. *Výzvání na cestu*, kantáta na slova V. Nezvala, op. 34 (1950)
20. *Nemyslete páni*, na slova Marie Pujmanové, op. 35 (1951)
21. *Dva dětské sbory* s klavírem, op. 37 (1952)
22. *Tři národní písně* pro dětský nebo ženský sbor, op. 38 (1952)
23. *Balada o králi a vose*. Ženský (dětský) sbor s klavírem, op. 43. Brno: Krajské kulturní osvětové středisko, 1964
24. *Byli tu*. Ženský sbor a capella na slova Karla Kapouna. Op. 44. Partitura. Brno: Krajské kulturní a osvětové středisko, 1964
25. *Manon*. Písně pro mezzosoprán a klavír na báseň Vítězslava Nezvala. Op. 21. Praha: Panton, 1968
26. *Matka a jablkoň*. Dětský sbor a capella na slova Františka Hrubína. Partitura. Brno: Dům kultury a osvěty, 1970
2. *Vývoj české a slovenské hudby I.* (Spoluautor Jan Trojan.) Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1954
3. *Vývoj české a slovenské hudby II.* Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1956
4. *Vývoj české a slovenské hudby od nejstarších dob po dovršení národního obrození dílem B. Smetany.* (Spoluautor Jan Trojan.) Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1957
5. *Portréty hudebních skladatelů II.* Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1958

Doc. Svoboda se zapsal do mé paměti jako starší spolupracovník prof. Františka Lýska, který byl v době mých studií na Pedagogické fakultě naší alma mater vedoucím katedry hudební výchovy. Jestliže Lýsek se svým studentům prezentoval jako neklidný, vervní a živelnou energií překypující, Svoboda byl typickým představitelem seriózního vysokoškolského učitele: klidný a vyrovnaný, svědomitý a rozvážný. Protože jeho snaha ošálit pomíjivost všeho živého a neskrývaná touha být uznán a trvaleji zapsán do hudební historie jako hudební skladatel se nesetkávala s přílišným pochopením a vstřícností tehdejších mocných (osob a institucí), hledal prostředky, jak vejít ve známost jako autor hudebních skladeb a otevřít si tak cestu do světa velkého umění. Činil tak několika způsoby. Jednak se přimkl těsněji k básníku Vítězslavu Nezvalovi, s nímž se znal z dob svých studií na třebíčském gymnáziu, protože ten se díky svým aktivitám ve volebních kampaních Komunistické strany Československa těšil přízni jejich ideologů, jednak pro své hudební kompozice volil takové náměty, o nichž věděl, že jimi probudí zájem o své skladby u „vrchnosti“. Mezi skladbami tohoto typu lze nalézt i díla, jejichž tematická devotnost hraničí s nekusem. Sympatie strany se snažil získat i tím, že za svého působení na Pedagogické fakultě brněnské univerzity založil *Dělnický pěvecký sbor Vladimíra Helferta*. Tyto jeho snahy poněkud kalí mé vzpomínání na ostatní mé učitele hudby – Jana Racka, Bohumíra Štědroneš, Františka Lýska ad.

V. SPOUSTA

Hudebněpedagogické dílo

1. *Učebnice dirigování a sborového umění pro pěvecké soubory*. Systém V. Steimana. Praha: Orbis, 1952